

та інформатики: матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (Київ, 26–27 квітня 2018). Київ, 2018. С. 49–50.

9. Ivanova I., Lysytskaia O. Postmodernism as the manipulative technology in modern Ukrainian advertising: the artistic dominant characteristic (Article). Міжнародний філологічний часопис. Серія: Соціальні комунікації. Vol. 11, № 1; 2020. С. 108-113. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/philolog> 2020.01.108

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-042-1-20>

КНИЖКА РЕПОРТАЖІВ ОЛЬГИ КАРІ «РИБКА ДЯДЕЧКА ЗАВЕНА» В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ

Свалова М. І.

доцент кафедри журналістики

Полтавський національний педагогічний університет

імені В. Г. Короленка

м. Полтава, Україна

Літературна майстерність журналіста (публіциста) – запорука ефективної медійної комунікації. Зумовлена жанром, темою, порушеною проблемою, система інструментів впливу на аудиторію, способів взаємодії з нею, художніх засобів – важливий аспект роботи журналіста, саме тому він має постійно вдосконалювати літературну майстерність, шукаючи нові шляхи креативного самовираження.

Дебютна книжка репортажів журналістки й гастроблогерки Ольги Карі «Рибка дядечка Завена» (2019), на наш погляд, може бути цікавим навчальним матеріалом для розвитку літературної майстерності майбутніх медійних працівників. Художній репортаж – синтетичний жанр, який вимагає від автора особливої уважності і скрупульозності щодо фіксації фактів, моментів, подій, а також уміння цікаво їх інтерпретувати, надати враженням і думкам досконалої літературної форми. Л. Шутяк наголошує на тому, що художній репортаж виникає внаслідок поєднання документальності, суб'єктивності, метафоричності й емоційності [5]. Ми пропонуємо низку творчих завдань, які

допоможуть глибше розкрити саме ці риси художнього репортажу й спонукатимуть студентів до власних креативних знахідок.

Ольга Карі прагне, руйнуючи стереотипи, показати справжню Вірменію в різноманітті фактів, деталей, асоціацій, людських дол, трагічних моментів історії, зворушливих родинних спогадів: «Я ж одразу сприймала Вірменію не як зачудовану казку чи екзотичну культуру, а як «своїх людей», бо ж я одна з них. Тому у мене виявилось набагато менше поблажливості до якихось неприємних моментів, ніж мені того хотілося. Та, гадаю, це також розширило мій горизонт спостереження за людьми, бо я не чекала красивих глянцевиx картинок, я знала, що життя у Вірменії – це не тільки пишні застілля, гостинність чи виголошення красивих тостів, шашлики чи Арарат» [4].

Образ нетуристичної Вірменії поданий репортажисткою у двох площинах: гастрономічній та історичній, поєднуючись, вони формують площину пам'яті, осягнення якої можливе саме завдяки коротким розповідям про трагічні, комічні чи звичайні, на перший погляд, події. Репортажі Ольги Карі інформативні й водночас наповнені філософським змістом, вони формують культуру актуалізації історичних травм, культуру толерантності, розвивають художнє мислення й навички інтерпретації фактів.

Відкриває книжку своєрідний «нетуристичний путівник» – передмова, у якій Вірменія постає перед читачем як перелік основних асоціацій авторки, що базуються й на вивченні гастрономічних традицій та культури загалом, і на художньо-емоційних рефлексіях Ольги Карі. Такий «путівник» – вдалий змістовий і композиційний хід, оскільки всі образні характеристики Вірменії, подані в ньому, важливі для розуміння та переживання основної ознаки історії й культури цієї країни – контрастності: «Вірменія закохує, зачудовує, обважнює пахощами троянд і абрикосів, пригортає до себе, а потім змушує вдивлятися в чорну лакуну беззубого рота й темні провалля своїх очей. Лячно. Моторошно. Але я дивлюся. І не відводжу погляду» [2, с. 10].

Отже, перший аспект, із яким можна попрацювати на занятті, ознайомившись попередньо з репортажами Ольги Карі, – це зображення контрастів певної культури (через актуалізацію власного досвіду, діалоги, спогади про подорожі тощо). Студентам можна запропонувати індивідуальне завдання: кількома реченнями описати особливості країни, регіону, міста, села тощо через контраст, парадокс, оксюморон, які й допоможуть осягнути неповторність описаного явища. На занятті можна обговорити доцільність цих прийомів, визначити найбільш вдалі.

Відпрацювати засоби створення ефекту присутності допоможе друга важлива ознака репортажів Ольги Карі – ґрунтовно розроблена й

цікаво розкрита гастрономічна тема. В інтерв'ю для порталу «ЛітАкцент» авторка не випадково зазначає: «Хороший репортаж дозволяє читачеві бути присутнім, бути в події настільки, щоб читаючи, він відчував, як хрумкотить сухий лаваш, бачив, як присмерки заповзають в абрикосовий сад після спекотного дня, щоб він вдихав аромати трав і дорожньої пилюки <...>» [4].

Назва книжки відразу занурює читача в культуру Вірменії через неповторність кухні; запашна перепічка із зеленню, лаваш, гарячий хаш (бульйон із копит і хрящів), секрети вибору продуктів на ринку, щедри застілля – усе це не просто «візитівки» для туристів, а культурні коди, які Ольга Карі пояснює, інтерпретує, емоційно проживає «на очах» у реципієнта: «Як покінчили з рибкою, настала черга юшки – скибки сіруватого домашнього хліба вмочували в соковиту рідину, насичену ароматами трав і томатів, і чимскоріш відправляли до рота, аби не забризкати руки й власні штани. Каструля здавалася бездонною, так само як і шлунки гостей» [2, с. 131].

Можна запропонувати студентам як домашнє завдання розкрити гастрономічну тему: написати есей чи репортаж, зобразивши «портрет» країни, регіону, міста, села, родини. Доцільність смакових деталей, новизну фактажу, оригінальність композиційних прийомів треба буде обговорити на занятті.

Третя ознака репортажів Ольги Карі – глибокий психологізм, уміння через деталь, досвід конкретної людини (родини) висвітлити масштабні події, ті історичні катастрофи, яких зазнала Вірменія. Авторка чітко окреслює зв'язки України й Вірменії в контексті історичних травм і важливості їхнього переживання для подолання наслідків: «Нас єднає дещо більше, аніж проведені 70 років в радянському таборі. Обидві нації пережили страшні потрясіння і періоди винищення. Вірмени пережили геноцид (і не один), українці – голодомор (і не один), і обидві нації по-різному долають свої травми» [4]. Тому важко заперечити актуальність книжки саме для сучасного українського читача, який зможе пригадати чи захоче дізнатися власні родинні історії, матиме шанс по-новому осмислити ті історичні події, про які вже доводилося чути, проаналізувати які заважають стереотипи.

Історія конкретної людини – це завжди вдалий спосіб вийти на масштабний соціальний рівень. Наприклад, доля старенької Аршалусь лаконічно описана журналісткою кількома риторичними питаннями, які, проте, вичерпно характеризують і патріархальний світ Вірменії, і її трагічну історію, і звичайну вірменську жінку на тлі цієї історії: «А якої б ви заспівали, коли на долю випало б дві криваві різанини, в одній із яких ледь вдалося уціліти, кілька воєн, дві з них – світові? Та ще й

чоловік загуляв був у полоні з якоюсь французькою жінкою, навіть мав з нею дітей?» [2, с. 104]. Ольга Карі змальовує типовий портрет, жіночих образів у її книжці чимало, усі вони виписані психологічно глибоко, з великою повагою та емпатією.

Книжка репортажів, однак, не виводить жіночі образи на перший план, доля жінки, як і доля чоловіка в цьому патріархальному світі, у країні, що зазнала руйнувань та зубожіння, – феномен, який авторка осмислює по-філософськи, нікого не засуджуючи, наголошуючи на неоднозначності життя й важливості загальнолюдських цінностей (тому й розшифровує в заключному репортажі вірменське «цавет танем!» – «беру твій біль на себе» [2, с. 251]).

Як підсумкову роботу після опрацювання книжки «Рибка дядечка Завена» студенти можуть отримати завдання написати нарис, есей чи репортаж на основі родинних спогадів про історичні події, про власний досвід осмислення історії України, регіону, міста чи села, апелюючи до творчих знахідок журналістки і гастроблогерки.

Отже, репортажі Ольги Карі привертають увагу глибоким психологізмом, майстерною роботою з деталлю, філософським осмисленням важливих питань історії, моралі, культури, емоційністю й наочністю пейзажів, портретів, ситуацій і можуть бути цікавим навчальним матеріалом для майбутніх журналістів. Книжка потребує подальшого ґрунтовного дослідження на рівні тематики і проблематики, композиційних особливостей, художніх засобів.

Література:

1. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості: підручник. Львів: ПАІС, 2004. 268 с.
2. Карі О. Рибка дядечка Завена. Київ : Темпора, 2019. 264 с.
3. Свалова М. Авторська колонка в розвитку літературної майстерності майбутніх журналістів. *Текст у масових комунікаціях: множинність інтерпретацій*: колективна монографія / Гол. ред. Н. Ф. Баландіна. Харків: Експрес-книга, 2018. С. 235–270.
4. Ольга Карі: «Робота над книжкою дала мені найголовніше – мову й ідентичність»: спілкувалася Марія Семенченко. *ЛітАкцент*. URL: http://litakcent.com/2019/12/16/olga-kari-robota-nad-knizhkoyu-dala-meni-naygolovnishe-movu-y-identichnist_2/ (дата звернення: 22.02.2021).
5. Шутяк Л. М. Особливості українського художнього репортажу в контексті «нового журналізму». *Держава та регіони. Сер.: Соціальні комунікації*. 2014. № 1–2. С. 154–158.